

Αριστείδης Ν. Χατζής
Αναπληρωτής Καθηγητής
Φιλοσοφίας Δικαίου & Θεωρίας Θεσμών

Πού “ανήκει” η Ελλάδα;

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
Τμήμα Μεθοδολογίας, Ιστορίας
και Θεωρίας της Επιστήμης

Europe Direct
Μάιος 2015

Διακήρυξη της Ελληνικής Ανεξαρτησίας

*Το Ελληνικόν Έθνος, το υπό την φρικώδη
Οθωμανικήν δυναστείαν μη δυνάμενον
να φέρη τον βαρύτατον και
απαραδειγμάτιστον ζυγόν της τυραννίας
και αποσείσαν αυτόν με μεγάλας θυσίας,
κηρύττει σήμερον δια των νομίμων
παραστατών του, εις Εθνικήν,
συνηγμένων Συνέλευσιν, ενώπιον Θεού
και ανθρώπων, την πολιτικήν αυτού
ύπαρξιν και ανεξαρτησίαν.*

Αναστάσιος Πολυζωίδης
(1802-1873)

Απόγονοι του σοφού και φιλανθρώπου Έθνους των Ελλήνων, σύγχρονοι των νυν πεφωτισμένων και ευνομούμενων λαών της Ευρώπης και θεαταί των καλών, τα οποία ούτοι υπό την αδιάρρηκτον των νόμων αιγίδα απολαμβάνουσιν, ήτο αδύνατον πλέον να υποφέρωμεν μέχρις αναλγησίας και ευηθείας την σκληράν του Οθωμανικού Κράτους μάστιγα...

Ο κατά των Τούρκων πόλεμος ημών, μακράν του να στηρίζεται εις αρχάς τινάς δημαγωγικάς και στασιώδεις ή ιδιωφελείς μέρους τινός του σύμπαντος Ελληνικού Έθνους σκοπούς, είναι πόλεμος εθνικός, πόλεμος ιερός, πόλεμος του οποίου η μόνη αιτία είναι η ανάκτησις των δικαίων της προσωπικής ημών ελευθερίας, της ιδιοκτησίας και της τιμής, **τα οποία ενώ την σήμερον όλοι οι ευνομούμενοι και γειτονικοί λαοί της Ευρώπης** τα χαίρουσιν, από ημάς μόνον η σκληρά και απαραδειγμάτιστος των Οθωμανών τυραννία επροσπάθησεν με βίαν να αφαιρέσει και εντός του στήθους ημών να τα πνίξη.

Από τοιαύτας αρχάς των φυσικών δικαίων ορμώμενοι, και θέλοντες να εξομοιωθώμεν με τους λοιπούς συναδέλφους μας, Ευρωπαίους Χριστιανούς, εκινήσαμεν τον πόλεμον κατά των Τούρκων.

Peter von Hess

Κολοκοτρώνης προς Μαυροκορδάτον:

- *Βρε Μαυροκορδάτο! Είσαι σαν ξένο παραμύθι ανάμεσό μας! Ο πρίντζιπας τουλάχιστον [ο Δημ. Υψηλάντης], φοράει στολή!*
- *Καπετάνιο! Θα χρειασθούν πολλά ξένα παραμύθια για να πετύχωμε τον σκοπό μας!*

Τα δύο κόμματα (1824-1826)

- Δημοκρατικό & Φιλελεύθερο (αγγλική επιρροή)
 - Δημοκρατικό κράτος στα ευρωπαϊκά πρότυπα
 - Πολιτική ισότητα, λαϊκή κυριαρχία, Συνταγματισμός, δικαιώματα, δημοκρατικές εκλογικές διαδικασίες, ελευθερία του τύπου, επιρροή από Αμερικανική και Γαλλική Επανάσταση
 - Στηρίζεται από φιλελεύθερους πολιτικούς και διανοούμενους – μεγάλη απήχηση στα λαϊκά στρώματα
 - Ηγέτες: Μαυροκορδάτος, Νέγρης, Υψηλάντης, αδελφοί Κουντουριώτη, Κωλέττης
- Ολιγαρχικό & Ορθόδοξο (ρωσική επιρροή)
 - Ολιγαρχική συνομοσπονδία με τοπικές εξουσίες
 - Διατήρηση προνομίων και status quo
 - Στηρίζεται από τους Προεστούς, τον ανώτερο κλήρο και τους στρατιωτικούς
 - Ηγέτες: Μαυρομιχάλης, Κολοκοτρώνης, Δεληγιάννης, Πετμεζάς, Σισσίνης, Ζαΐμης, Λόντος

Klemens von Metternich

3 δύσκολες επιλογές

- 3 φιλελεύθερα και δημοκρατικά συντάγματα
- Τα 2 δάνεια
- Το ψήφισμα της «υποτέλειας» (*«Το ελληνικόν έθνος δυνάμει της παρούσης πράξεως θέτει εκουσίως την ιεράν παρακαταθήκην της αυτού ελευθερίας, εθνικής ανεξαρτησίας και της πολιτικής αυτού υπάρξεως, υπό την μοναδικήν υπεράσπισιν της Μ. Βρεταννίας.»*) -1825

Το νέο κράτος

Στην πορεία του Αγώνα, οι συμμαχίες και οι συνασπισμοί των παρατάξεων από την πλευρά των αγωνιστών πέρασαν από πολλά στάδια. Οι Πελοποννήσιοι κοτζαμπάσηδες ή πρόκριτοι αγωνίζονταν να διατηρήσουν τη δύναμη και τα προνόμια που απολάμβαναν στο παλιό καθεστώς, ενώ οι πρώην κλέφτες που τώρα είχαν γίνει στρατιωτικοί ηγέτες – με επιφανέστερο τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη – δεν ήταν λιγότερο αποφασισμένοι να οικειοποιηθούν ένα μερίδιο της πολιτικής εξουσίας ανάλογο με τον ζωτικό ρόλο που έπαιζαν στη διεξαγωγή του Αγώνα. Η μικρή ομάδα των δυτικότροπων διανοούμενων μπορεί να υστερούσε σε στρατιωτική πύγμή, είχε όμως δυσανάλογη επιρροή και κατάφερε να εξασφαλίσει ότι το κυοφορούμενο κράτος θα ήταν εξοπλισμένο με τα χαρακτηριστικά του φιλελεύθερου συνταγματικού πολιτεύματος.

Richard Clogg (2002)

Οι φιλελεύθεροι διανοούμενοι

Η δραστηριοποίησή τους στον ελληνικό χώρο συνέβαλε στη μετατροπή του ελληνικού Αγώνα από περιφερειακό ζήτημα, το οποίο αφορούσε σχεδόν αποκλειστικά τον σουλτάνο, και από «μια κλειστή οικογενειακή υπόθεση παραδοσιακών προκρίτων και οπλαρχηγών που πολεμούσαν για κάτι περισσότερο απ' ό,τι ήδη είχαν» [Διαμαντούρος] σε ευρωπαϊκό επαναστατικό κίνημα οργανωμένο στη βάση των δικαιωμάτων των εθνών για αυτονομία και ελευθερία.

Παιονίδης & Βόγλη (2011)

Εκτός πραγματικότητας

Στην πραγματικότητα βεβαίως, ο φιλελευθερισμός ελάχιστο νόημα είχε για την πολιτική πραγματικότητα στην οποία ζούσαν οι Έλληνες στα χρόνια του Αγώνα. Απευθυνόταν κυρίως στους Δυτικοευρωπαίους, ενώ μέσα στη χώρα εξέφραζε απλώς την πολυδιάσπαση της κεντρικής εξουσίας και την αδυναμία να συγκροτηθεί μια ισχυρή κεντρική διοίκηση. (Κώστας Κωστής 2013).

Η Κατακερματισμένη Κοινωνία

Το ελληνικό κράτος του 1830 κληρονόμησε μια κοινωνική δομή η οποία μπορεί να περιγραφεί με όρους παρόμοιους με την «κατακερματισμένη κοινωνία» του Έρνεστ Γκέλλνερ. Η ιδέα αναφέρεται σε ένα προ-νεωτερικό σύστημα που αποσκοπούσε να προστατεύσει την ευρεία οικογένεια και τους φίλους της από τις αυθαιρεσίες των αρχών. Οι οπλαρχηγοί, οι «αρματολοί» της κεντρικής Ελλάδας, προσεκτικά επιλεγμένοι από τους Οθωμανούς μεταξύ των ληστών για να αστυνομεύουν το δύσβατο έδαφος της ενδοχώρας, αποτέλεσαν μια σταθερή έκφραση «κατακερματισμένης» κοινότητας. Οι αρματολοί δρούσαν στηριζόμενοι σε μια αυστηρή ιεραρχική βάση εντός του δικού τους τομέα η οποία έτεμνε κάθετα την κοινωνία για να συμπεριλάβει διάφορα κοινωνικά στρώματα εντός της ίδιας φατρίας. Κάθε ομάδα προσκολλούνταν στα προνόμια που με τόση δυσκολία είχε κερδίσει και θεωρούσε εχθρούς τα μέλη των άλλων ανταγωνιστικών ομάδων. Η υπονόμευση των κρατικών θεσμών και η διείσδυση στις κυβερνήσεις έχει υπάρξει διαρκής επιδίωξη της κατακερματισμένης κοινότητας. Οι πελατειακές σχέσεις παρείχαν στην ομάδα τις διασυνδέσεις που ήταν αναγκαίες λόγω του εχθρικού περιβάλλοντος.

Θάνος Μ. Βερέμης & Ιωάννης Σ. Κολιόπουλος (2010)

Οι επιλογές των πολιτικών ελίτ

- 1821
- 1864-1875-1911
- 1914-1918
- 1940-1944
- 1945-1989
- 1974
- 1981
- 2001

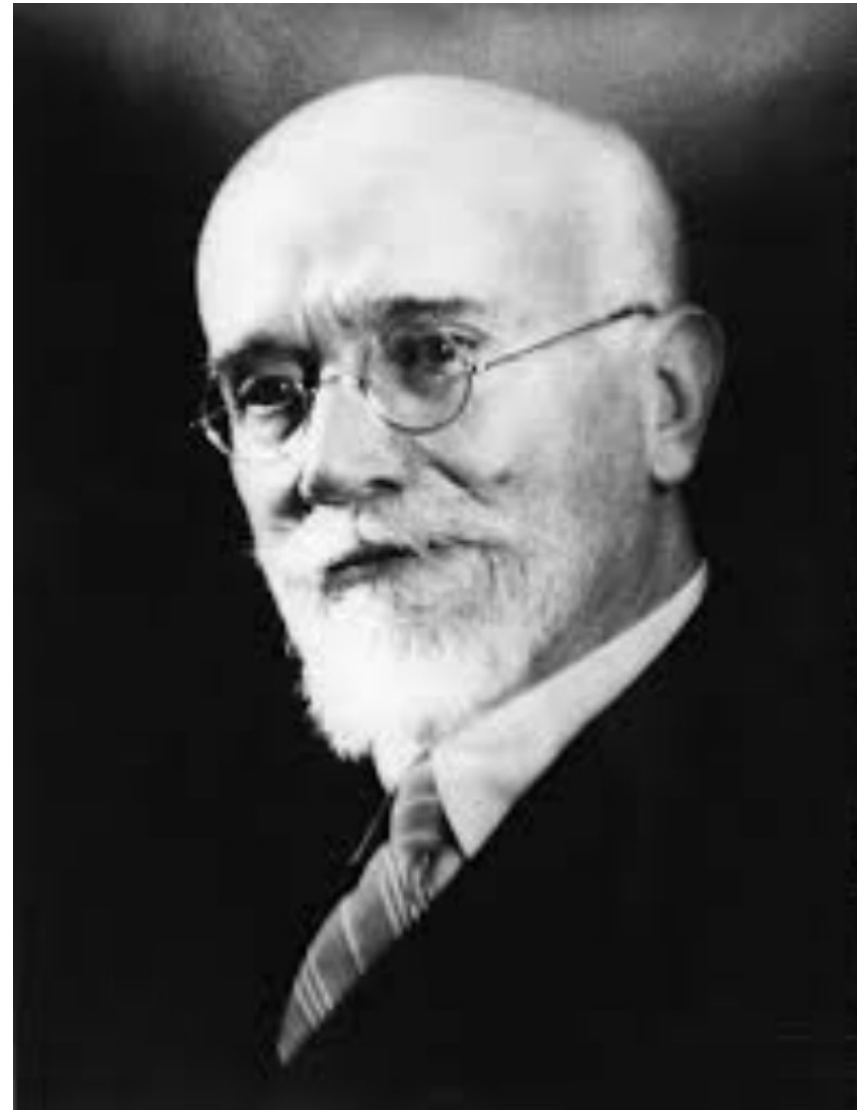
Εθνικά Δίκαια & Εθνικά Συμφέροντα

Η πραγματοποίηση των εθνικών μας πόθων δεν εξαρτάται τόσο εκ των ιδικών μας πράξεων, όσον από την συνδρομήν των διεθνών περιστάσεων, αίτινες διαφεύγουν της ιδικής μας επιρροής.

Δημαγωγούντες εκάστοτε τον ελληνικόν λαόν και κατηλευόμενοι τον πατριωτισμόν, διά να παραστήσωμεν εις αυτόν ότι είναι λαός περιούσιος [...] καταντήσαμεν να πείσωμεν αυτόν ότι εις τον αγώνα του πολιτισμού και εις τον αγώνα της προόδου και εις τον αγώνα της αμίλλης δεν έχει ανάγκην, όπως επικρατήση, να μεταχειρισθή τα ίδια όπλα τα οποία μεταχειρίζονται οι άλλοι λαοί. [...] Πάντα ταύτα κατορθώσαμεν να πείσωμεν τον λαόν ότι ήσαν περιττά. Συγχρόνως αφήσαμεν αυτόν να επαναπαύεται ότι, εάν του λείπουν όλα τα άλλα εφόδια, δύναται όμως, κρατών επάνω εις τον δίσκον της επαιτείας τας παρελθούσας δόξας του, να προσέρχεται εκάστοτε προς τους ισχυρούς εκείνους, οι οποίοι κατ' άλλον τρόπον εργασθέντες εγένοντο ισχυροί, διά να ζητή υπέρ εαυτού ως επαιτείαν, επί τη βάσει των παλαιών περγαμηνών του, όπως υπερασπίζη τα δίκαιά του.

Η νέα ελληνική αντίληψις κακώς εννοεί ότι δεν δυνάμεθα να αξιώμεν από τους ξένους να είναι φίλοι της Ελλάδος. Ό,τι οφείλομεν να πράττωμεν, είναι όπως ημείς αυτοί κατορθώνομεν να ευρίσκωμεν τους συνεργάτας και συναγωνιστάς εκάστοτε εν τω κύκλω, εν τω οποίω ευρίσκεται περισσοτέρα προσαρμογή των ιδικών μας συμφερόντων.

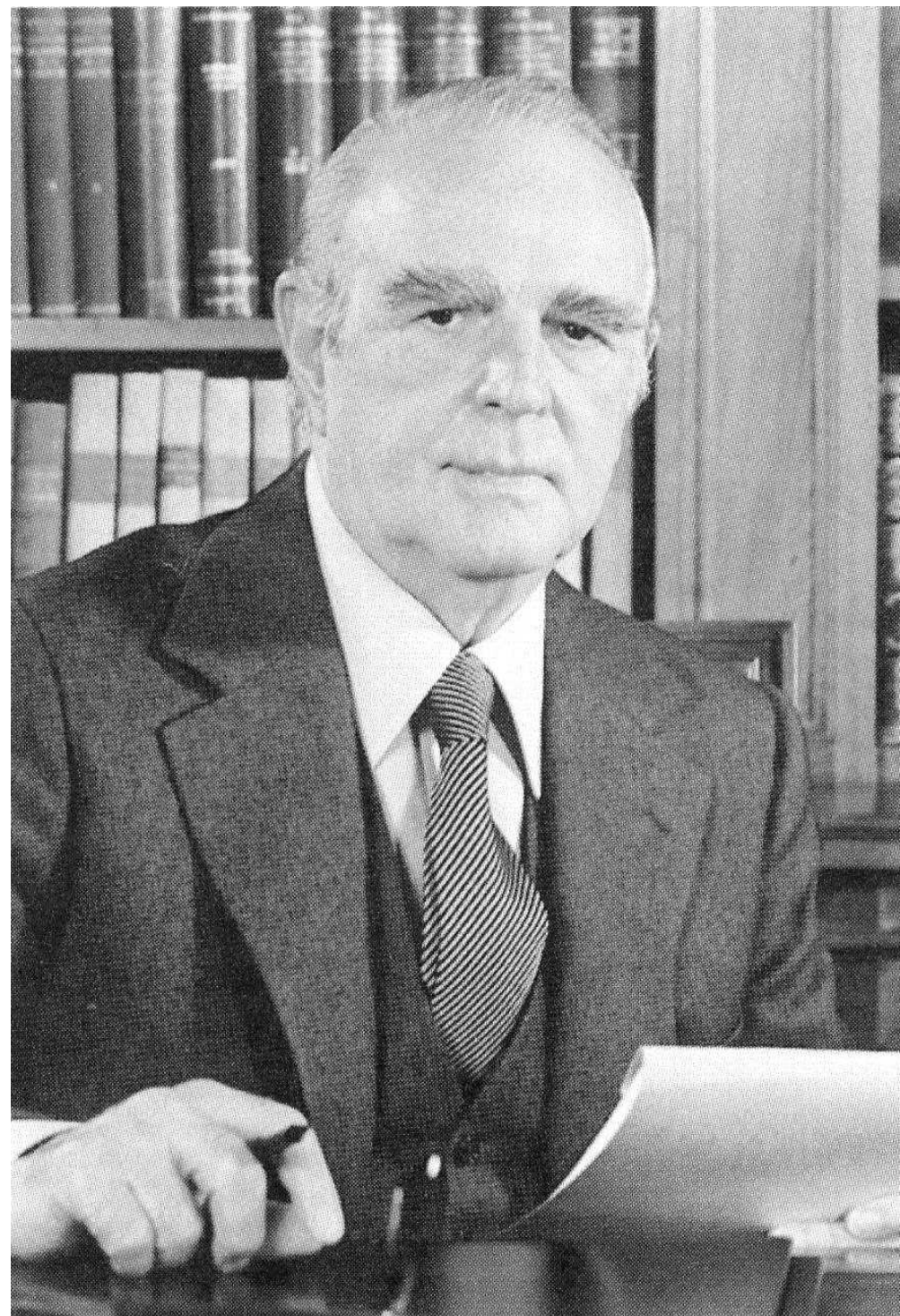
[Οι Κωνσταντινικοί] ακολουθούν την πολιτικήν της αυτοτελείας, δηλ. της απομονώσεως. Ημείς ακολουθήσαμεν την πολιτικήν της «υποτελείας», δηλ. των συμμαχιών.

ΟΡΓΑΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

Με την ισότιμη συμμετοχή μας σε μια ισχυρή οικογένεια ελεύθερων, ανεξάρτητων και δημοκρατικών λαών, όπως θα είναι η ηνωμένη Ευρώπη, θα κατοχυρώσουμε την εθνική μας ανεξαρτησία. [...] Γιατί είναι αυτονόητο ότι με την ένταξή μας θα συνδέσουμε το μέλλον μας πολιτικά και οικονομικά με την Ενωμένη Ευρώπη αφού θα αποτελέσουμε οργανικό της τμήμα.

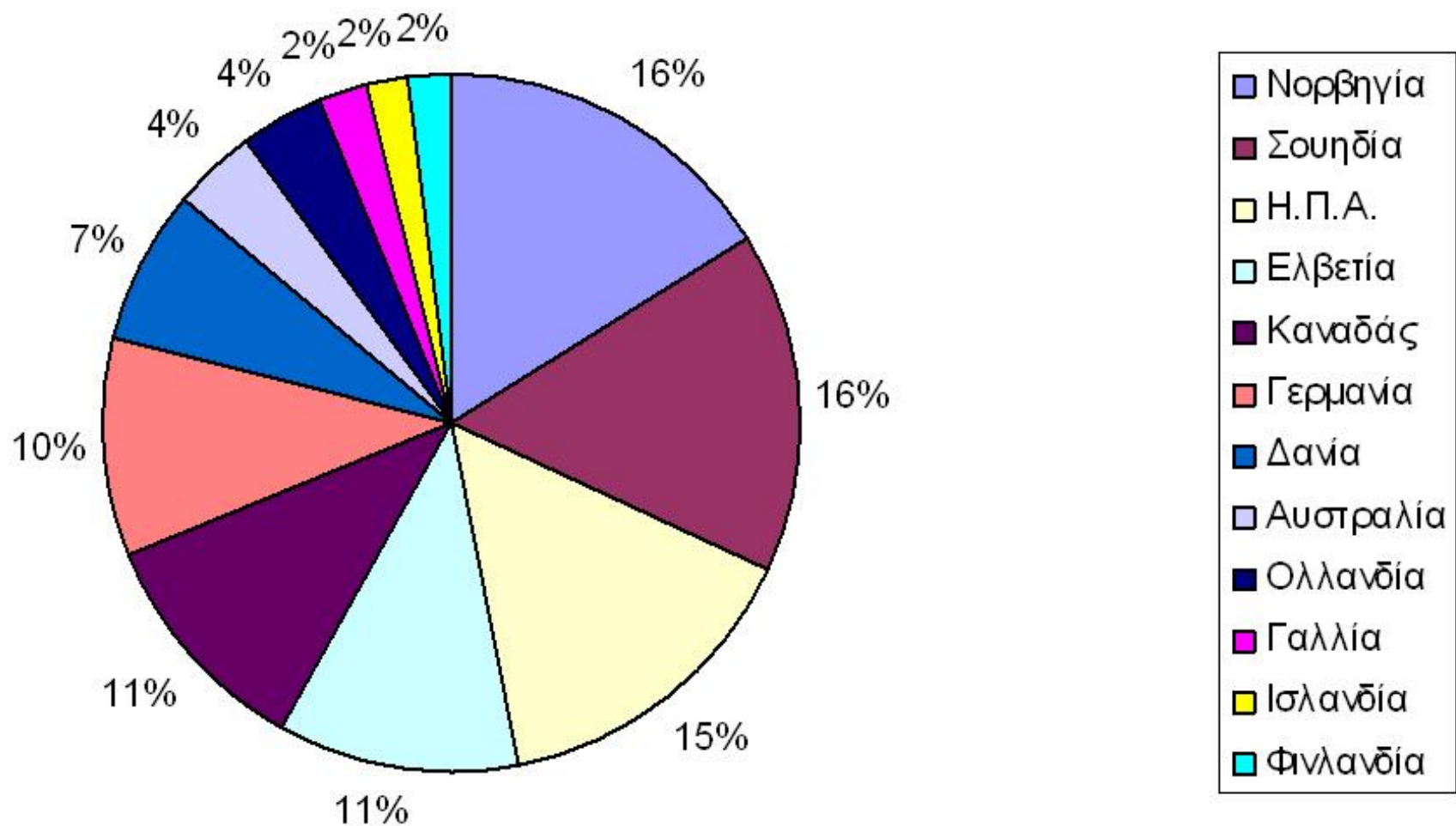
Διάγγελμα 22/12/1978

Ο λαός;

- Ενημερώθηκε;
- Ρωτήθηκε;
- Αποδέχθηκε;
- Εσωτερικοποίησε;

Ποια χώρα θεωρείτε ότι διαθέτει σήμερα το καλύτερης ποιότητας κράτος δικαίου;

Δείγμα: 110 Φοιτήτριες (74%) και Φοιτητές (26%) του 3ου έτους στο ΜΙΘΕ του ΕΚΠΑ

Προσωρινά συμπεράσματα

- Το σύγχρονο ελληνικό κράτος, από τη γέννησή του, έχει αποφασίσει ότι ανήκει στη Δύση
- Οι ελληνικές πολιτικές ελίτ επέλεξαν πάντα το «στρατόπεδο» της δύσης με ιδιαίτερα θετικό ισοζύγιο οφέλους, ιδιαίτερα μετά το 1981.
- Από το 1821 μέχρι σήμερα η ελληνική κοινωνία όχι μόνο δεν απέρριψε αλλά δεν αμφισβήτησε ποτέ σοβαρά αυτήν την στρατηγική επιλογή.
- Για πρώτη φορά στην ελληνική ιστορία η κοινωνία είναι αυτή που καθοδηγεί την ελληνική πολιτική τάξη θέτοντας όρια και σαφείς περιορισμούς.

Σας ευχαριστώ!

ahatzis@phs.uoa.gr

<http://www.aristideshatzis.net>

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
Τμήμα Μεθοδολογίας, Ιστορίας
και Θεωρίας της Επιστήμης